

**TOPLUMUN ESTETİK BİLİNCİNİN OLUŞMASINDA KADINLARIN ETKİSİ ÜZERİNE BİR
ÖRNEK****THE COMPOSITION OF A SOCIETY OF AESTHETICS AN EXAMPLE ON THE EFFECTS
OF WOMEN**

Yrd.Doç.Dr. Nalan OKAN AKIN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı,
nalanokan@ohu.edu.tr, Niğde/türkiye**ÖZ**

Estetiğin ana konusu güzeldir. Güzel kavramı özellikle kadın kavramı ile anılmaktadır. Tarih boyunca da kadın güzelin imgesi olmuştur. Kadın sadece görüntüsü ile değil ürettikleri ile de güzel kavramını biçimlendirmektedir. Kadın estetikdir. Kadın estetiğin üretimine katkıda bulunur. Doğanın verdiği görev ile evi ve çocukları ile ilgilenen kadın, güzel olarak anılırken, dokunduğu şeyleri de güzel yapan varlık olmuştur. Estetik bilinç çoğu kadında vardır. Çünkü güzel imgesi kadına atfedilmiştir ve kadın da güzel olmak zorundadır. Kadın duyguları güçlü bir canlıdır. Kadın zariftir, kibardır, yücedir, muhteşemdir. Kadın estetik kavramlarla nitelenir. Kadın üretir. Kadın çocuk doğurur. Kadın bir çocuğun yetişmesinde mimardır, öğretmendir, sanatçıdır. Çocuk sanatsal bir üründür. Çocuk, anneden güzeli, güzelliği, güzel olmayı öğrenir. Kendini taklit eden çocuğa güzeli aktaran öğreten kadındır. Evin dekoru, giyim tarzı, davranış, konuşma güzelliğini çocuğa kadın aktarır. Çocuk, oyun olarak taklit ettiği bu güzellik kavramının bilinç dışı öğrenir. Bu oyunların en önemli unsurlarından bez bebekler estetik bilincin güzellik kavramının oluşmasına katkıda bulunurlar. Bunu üreten kadın yine estetik bilinç ile üretimini yapar. Kadın güzeli bu bez bebeklerde de oluşturur. Çocukta bu bebeklerle güzeli öğrenir. Estetik anlamda önemli görevi olan, kadınların ürettikleri bez bebekler araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bez bebeklerin turizme katkısı ya da kültürel etkileri ile ilgili çok yayın bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada sanata katkısı açısından bez bebekler incelenmiştir. Araştırma durum (örnek olay) değerlendirmesidir. Veriler doküman analizi ile incelenmiştir. Araştırmacının oluşturduğu "sanat eseri ve estetik nitelikler değerlendirme formu" ile bez bebekler değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları ve sonuçlarına göre; bez bebekler, sanatsal düzenleme elemanı ve ilkeleri açısından zengindir. Estetik duyarlılık ile yapılmışlardır. Güzel kavramının taşıyıcılarıdır. Estetik kuramlar açısından sırasıyla; işlevsel, biçimci, anlatımcı ve gerçekçi niteliklere sahiptirler. Bez bebeklerin oynayan çocukların da taklit yolu ile estetik bilinç kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: estetik, estetik bilinç, bez bebek, kadın**ABSTRACT**

The main topic of aesthetics is beautiful. The concept of beautiful women in particular are associated with the concept. The image of the beautiful woman has been throughout history. Women are also not format a nice concept with just the image they produce. Women are aesthetically pleasing. Women contribute to the production's aesthetic. home and children dealing with women born with the given tasks, whereas for beautiful, something that has also been being engaged nice touch. There are many women in aesthetic consciousness. Because the image was nice to be attributed to men and women it is also nice. Women's emotions are a powerful live. Women are gracious, polite, exalted, it is spectacular. It is treated with women aesthetic concept. Women produce. Woman with child birth. Female architect in the growth of a child is a teacher, is an artist. Child is an artistic product. Children, from the mother beautiful, beauty, learn to be nice. Self imitating the child, transfer Configure beautiful woman.The house's decor, style of dress, behavior, speech transfer the child to the woman of beauty. The child learns unconsciously imitated this concept of beauty in the game. In this game the most important elements of cloth dolls contribute to the formation of the aesthetic concept of beauty consciousness. This makes the production by producing female aesthetic consciousness again. Women beautiful forms in these rag dolls. Learn nice with this baby boy.Aesthetic sense that important task, cloth dolls that are the subject of the research produced by women. There are many publications on the rag dolls of the contribution of tourism or cultural influences. However rag doll in terms of contribution to art in this research were examined. Research is case evaluated. Data were analyzed by the document analysis. The researchers created a "work of art and aesthetic qualities evaluation form" with rag dolls were evaluated. According to the research findings and results; cloth dolls, rich in artistic regulatory elements and principles. They are made with aesthetic sensibilities. They are carriers of beautiful concept. respectively, in terms of aesthetics; functional, formatter have the expressive and more realistic. Children playing with the aesthetic consciousness of rag dolls are gaining in imitation.

Keywords: aesthetics, aesthetic consciousness, rag doll, woman

1. GİRİŞ

Estetiğin temel kavramı “güzel” dir. Bu kavram hayatın her parçasında rastlanabilir. İnsanın güzelliğinden eşyanın güzelliğine hatta fikrin güzelliği gibi. Güzel kavramı tarih boyunca özellikle kadın kavramı ile anılmaktadır. Kadın her zaman güzelin imgesi olmuştur. Kadın sadece görüntüsü ile değil ürettikleri ile de güzel kavramını biçimlendirmektedir. Çünkü güzel imgesi kadına atfedilmiştir ve kadın da güzel olmak zorundadır. Kadın duyguları güçlü bir canlıdır. Kadın zariftir, kibardır, yücedir, muhteşemdir. Kadın estetik kavramlarla nitelenir. Erinç de (1998:75) bu fikri desteklemekte ve şöyle ifade etmektedir; güzele ulaşmak, bir güdü gibi değerlendirildiğinden, sadece sanatçıların değil, herkesin sorunudur. Kadın ayrıca estetiğin üretimine katkıda bulunur. Doğanın verdiği görev ile evi ve çocukları ile ilgilenen kadın, güzel olarak anılırken, dokunduğu şeyleri de güzel yapan varlık olmuştur. Estetik bilinç çoğu kadında vardır. Kadın üretir. Kadın çocuk doğurur. Kadın bir çocuğun yetişmesinde mimardır, öğretmendir, sanatçısıdır. Çocuk kadın için sanatsal bir üründür. Çocuk, anneden güzeli, güzelliği, güzel olmayı öğrenir. Kendini taklit eden çocuğa güzeli aktaran öğreten kadındır. Evin dekoru, giyim tarzı, davranış, konuşma güzelliğini çocuğa kadın aktarır. Çocuk, oyun olarak taklit ettiği bu güzellik kavramını bilinç dışı öğrenir. Erinç’e göre (1995:70) sanat, estetik kaygıyı duymakla, insanı duyarlı kılmakla hemen oluşur. Onun içindir ki çocuk, duyu organlarını bilinçsizce kullanmaya başladığı anda bile bu kaygının ortamı içine alınabilmelidir ki, sonradan doğal bir şekilde sanata yanaşabilsin. Sanat, yalnızca heykel, resim, senfoni demek değildir. Sanat hayatı anlayan zekanın, onu en ilgi çekici, en güzel biçimlere sokması demektir. Görmek basit bir olay değil, bir başarıdır. Çünkü kişiler bir görüşe sahip olarak doğmazlar, ancak, bunu sonradan edinirler. Görüş kazanmak bu nedenle bir ussal başarı olarak görülür (Kırıçoğlu,2005:123). Görmek kavramıyla birlikte algıdan da söz etmek yerinde olacaktır. Algı alanı; içinde yaşanılan, iletişimde bulunulan doğal ve sosyo-kültürel çevreden oluşur. Algılama yetisi ise, genetik yanı bir tarafa bırakılırsa, tamamen, en geniş anlamı ile bir eğitim sürecinin ürünüymiş gibi görünmektedir (Erinç,1998:27).

Estetik eğitime bakılacak olursa; kendi başına bir alan değildir; çünkü kendine özgü, özel bir konusu yoktur (Kağan,1993:204). Bu bakımdan estetik her ne kadar kendi kavramları olsa da bir başka alanla ilişkilendirilmek durumundadır. Estetik temelde güzel kavramıyla ilişkili olduğu için sanat ile bağının olması son derece doğrudur. Timuçin’in ifadesiyle (2000:16) sanatçı güzeli yaratır, sanat izleyicileri ve estetikçiler de güzelin yaratılmasına katkıda bulunurlar. Her insan dolayısıyla bir şekilde ya sanatçı ya da izleyici olarak sanat ve estetikle ilgilenir. Yine Timuçin’in söylediği gibi (2000:6) hepimiz bir sanat yapıtında estetik düzeyde haz alabiliriz. Hepimiz sanatla, güzelle, estetikle ilgili bir şeyler söyleyebiliriz. Güzel bizler için vardır, bizler için var edilir. Bizler güzeli tüketenleriz, güzelin tüketicileriyiz. Her insanda güzele eğilim vardır. Bir izbenin duvarlarını boyayan, bir çorbayı maydanozla süsleyen ya da saçlarını yana doğru tarayan kişi güzeli gerçekleştirmektedir (Timuçin,2000:15). Sanat alanında uğraşanların olduğu kadar, tüm halkın da estetik bilincinin oluşması da çok önemlidir. Aksi takdirde çevredeki bilinçsiz oluşumlarla gelecek kuşaklara estetik değerlerden yoksun bir dünya bırakılacaktır. Özsoy’un (1996:39) ifadesiyle, estetik çevre bireylerin kendi hayatlarını sürdürdükleri ev ve iş ortamını ve toplu olarak yaşanan çevreleri birlikte anlamak gerekir. Açık ve kapalı mekanların güzellik endişesi gözetilerek düzenlenmesi, kişinin hangi yaşta olursa olsun yaşadığı ortamı güzelleştirmesi, onun doğuştan getirdiği estetik duyarlılığının yanı sıra, ona okul çağında verilen eğitimle de doğrudan ilişkilidir. Sanat çevre ilişkisi, günümüz dünyasında ve toplumsal yaşam içinde vazgeçilmez bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Estetik çevre bilincinin gelişmesi ve sanat ve sanatçıya duyarlı bir toplumun oluşması ancak sanat eğitimi ile mümkündür. Estetik duyarlılığın gelişmesi için yaşanılan çevreyi güzelleştirmek gerekmektedir. Toplumun eğitimi de önemlidir (Etike,1996:24). Kişinin estetik eğitim alması onun doğadan, sanat eserinden haz duymasını, yaşadığı çevreyi güzelleştirmesini sağlayacaktır. Kırıçoğlu, (2009: 44) çevrenin olabildiğince çeşitli, karmaşık, görsel imgelerle dolu ve istesek de istemesekte bu imgeleri görüp etkisi altında kaldığımızı söylemektedir. Gerçekten de görme farkında olmadan yapılan bir eylemdir. Ve yine fark etmesek de etkisi altında kaldığımız bir durum yaşatmaktadır bize. Sanat alanında uğraşanların yanı sıra halkın da görsel algısının gelişmesi çok önemlidir. Bunu eğitim ortamlarında yapmak pek de mümkün değildir. Herkesin her gün karşı karşıya olduğu çevre içindeki her şey düşünülerek tasarlanması belki de bu durumu daha etkili kılacaktır. Yine Kırıçoğlu’nun da belirttiği gibi (2009:44); seçkin sanatın yer aldığı müzeler ve galeriler ancak belirli fırsatlar içinde ziyaret edilirken, televizyon, bilgisayar oyunları, satış vitrinleri, tanıtım levhaları, resimli romanlar, çeşitli hazır yiyecek paketlemeleri, giysiler ve daha pek çok popüler nesne okul içinde ve dışında çocukların yaşamında etkin olmaktadır.

Öte yandan sanat eğitimi özel bazı insanlara mal edilmemelidir. Çevremizdeki her tür kötü davranış ya da mimari yapılaşma kısaca her anlamda kötü diye nitelendirilebilecek olgu her insanı rahatsız etmelidir. Her birey çevresini daha güzele ulaştırmak için çaba sarf etmelidir. Dolayısıyla her insan, sanat eserlerine olmasa

da çevresindeki estetik sayılabilecek nesnelere nitelikleri açısından değerlendirip eleştirebilmelidir. Yani çevresindeki görsel imgeleri çözümlenmelidir. Estetik bilincin oluşturulmasında çocuğun okul dönemine gelene kadar aile özellikle de anne çok önemlidir. Hem ona model olarak hem de yönlendirmeleriyle bu bilinci kazandırmaktadır. Çocuk doğası gereği taklit yolu ile öğrenir. Çevresinde en çok karşılaştığı kişi annesi olduğu için onu taklit ederek öğrenmeye başlar ve sürdürür. Çocuk takliti oyun bilinci ile gerçekleştirir. Çocuğun oyunlarında ona yardımcı olan oyuncak nesnelere vardır. Oyuncak; oyun aracı yani yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlencedir. (TDK). Çocukları eğlendirmek, oynatmak amacıyla ortaya çıkan oyuncak, yapıldığı döneme ilişkin önemli ipuçları veren bir nesnedir. İster halk sanatı ürünü olsun, ister endüstriyel olarak üretilmiş olsun yapıldığı dönemin toplumsal ve kültürel özelliklerini yansıtan oyuncaklar, oluşturuldukları dönemin yaşam biçimlerinin önemli birer kayıtlarıdır (Onur; 2002:). Çocuk oyun yoluyla içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini.Çocuğun iç dünyasını açığa çıkarır.Oyun oynamak, sanıldığı gibi zaman geçirmeye yarayan, belli kuralları olan, eğlence amaçlı bir aktivite olmanın ötesinde, çocuğa gelecek yaşantısında gerekli olacak her türlü bilgi ve beceriyi kazandırmada hazırlık niteliği taşır (MEGEP: 2).

Bu oyunların en önemli unsurlarından bazı bebekler estetik bilincin güzellik kavramının oluşmasına katkıda bulunurlar. Bunu üreten kadın yine estetik bilinç ile üretimini yapar. Kadın güzeli bu bez bebeklerde de oluşturur. Çocukta bu bebeklerle güzeli öğrenir. Estetik anlamda önemli görevi olan, kadınların ürettikleri bez bebekler araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Oyuncakçı tarih boyunca kullanıldığı bilinmektedir. Anadolu çocuklarını hiçbir zaman oyuncaksız bırakmamıştır. Arkeoloji müzeleri bunun kanıtıdır. Anadolu halkı yüzyıllardır kendi oyuncaklarını yaratmıştır.Özellikle Anadolu'ya bakılacak olursa Onur (2002:34)un araştırmasına göre; geleneksel oyuncakların nitelikleri: 1.bebek2.beşik3.ev eşyası4.ulaşım ve iş araçları5.ses çıkaranlar6.hayvanlar7.silahlar8.Oyun araçları (topaç, top, yoyo, bilya v.s. dir. Araştırmanın konusu açısından bebeklerin alt başlıklarına baktığımızda; BezbebeÇaput bebekÇöp bebekDeğnek bebekÇatal bebekOt bebek/ip bebek/örgü bebek/mısır bebek/kabak bebek/yumurta bebek/para bebek/taş bebek/top bebek/kukla bebek/gelin bebek tir. Anadolu halkı en fazla çeşitliliği bebekte yaratmıştır. Bebek beşik ve minyatür ev eşyasının bolluğuna bakarak kız çocukların oyuncaklarına daha fazla önem verilmiş denebilir. Bu kız çocuklarına verilen önem ya da onların gelecekteki rollerini belirleme kaygısı olabilir. Kız çocuk oyuncakları çoğunlukla evde erkek çocuk oyuncakları da dışarda oynamaya olanak tanımaktadır. Onur (2002:35-40).

Günümüzde ise hala bezbebekler geleneksel olarak üretilmektedirler. Bunlardan en bilinenleri Nevşehir Soğanlı ve Muğla Çomakdağ bezbebekleridir. Bu iki bezbebek türünde de bebeğin kensi oluşturulmaktadır. Yanı sıra hazır bebeklerin de kullanıldığı ve yöresel giysilerin üzerine giydirildiği Damal bebek gibi oyuncak bebek türleri de bulunmaktadır. Araştırmada özellikle Çomakdağ bebeklerinin kullanılması bebeğin kendisinin de bezbebek yapımına uygun tarzda yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Nevşehir soğanlı bebeği de hazır bebek olmayıp kadınların kendileri yapmaktadırlar. Ancak bebek iskeleti sopa ya da metalden oluşan kurgusal bir düzendir. Ayrıca Çomakdağ çok bu bezbebeklerde de yansıtıldığı gibi çok renkli bir kültürel zenginliğe sahiptir. Çomakdağ köyünün özelliği, dünle bugünü ustaca kaynaştıran bir mimari üslup taşıyan evleridir. Bu evlerin her biri bir sanat eseridir. Taştan yapılmış evlerde bacalar estetik görünüşleriyle ilgi çekmektedir. Yöreye özgü kayrak taşından yapılan baca tepelerinde yarım ay ya da kartal başı şeklinde figürler görülebilmektedir. Evlerin dış görünüşleri kadar içleri de oldukça renkli ve etkileyicidir. Tavan süslemeleri ve kapılar ahşap oyma sanatının örnekleriyle doludur. Köy, tarihi evleri ve başta ipek böceği dokumacılığı olmak üzere geleneksel sanatları ile tanınmaktadır (Özdemir:346). Köyde yakın zamanda başlayan kırsal turizm faaliyetlerinden en önemlisi geleneksel olarak 4 gün süren düğün törenlerinin seyahat acentelerince turlarla köye getirilen turist gruplarına 2 saatlik kısa bir gösteri halinde sunulmasıdır. Bununla birlikte yöresel yemeklerin ikramı ve köye ait bazı etnografik ürünlerin sergilenmesi amacıyla düzenlenen bir mekânın gezdirilmesi de diğer etkinliklerdir (Etikan ve Çukur 2011a:2). Fakat Çomakdağ kadınları, hala günlük yaşamda ve törenlerde kullanılan, çok eskiye dayanan orijinal otantik giysileri ile dikkat çekmektedirler. Bunlar temelde üçetek, göynek, uzun çatal don, öncek ve süslü başlardan oluşmaktadır. Yöredeki otantik giysilerin kumaşlarının dokunması ve dikimi çoğunlukla yöre kadınları ve genç kızları tarafından yapılmaktadır. Geleneksel giysiler, çeşitli imgeler taşıyan motif ve işlemlerle süslüdür. Kadınların başlarına doğal çiçekler takarak süslenmeleri ise çok yaygın bir gelenektir. Yeni gelinlerin evlenme törenlerinde takılan altınları bir sene kadar devamlı olarak üzerlerinde taşıdıkları ve bunun bir zorunluluk olduğu bildirilmektedir. Bu uygulama yörede kadına verilen saygınlığın bir sembolü olarak değerlendirilmektedir (Özdemir).

Bezbebeklerle ilgili literatürde pek çok araştırma da yapılmıştır. Turizme katkısı ile ilgili; Etikan ve Çukur (2011)'un "Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç Köyü El Sanatları Üzerine Etkisi", Yolcu

(2014)'nın "Nevşehir'de Yaşayan Geleneksel Mesleklerin Değişim Ve Dönüşümü" isimli araştırmaları örnek verilebilir. Kültür aktarımı ile ilgili araştırmalarda ise; Sakin (2016)'in "Türkiye'de Geleneksel Kıyafetlerin Yaşatılmasında Folklorik Yapma Bebekler", Durdu (2015)'nin Muğla'da Geleneksel Çocuk Oyuncakları, Begiç (2016)'in "Türk Kültüründe Geleneksel Bez Bebekler", Sakin (2010)'in "Yerel Bir Kültür Ürünü Örneği: Soğanlı Bebekleri", Birnaz ve Hünerel'in "Turistik Bir Bölge Olan Nevşehir İlinin Yöredeki El Sanatlarına Katkısı", Sakin (2016)'in Türkiye'de Geleneksel Kıyafetlerin Yaşatılmasında "Folklorik Yapma Bebekler" araştırmaları verilebilir. Ancak bu araştırma diğer yapılanlardan farklı olarak bu bez bebeklerin sanatsal bakış açısıyla estetik değerler aktarımına katkısını ortaya koyması açısından farklılık göstermektedir.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada Geleneksel Bez Bebeklerini Üreten Kadınlar sonraki nesillere estetik değerlerinin aktarılmasını nasıl gerçekleştirdiğini Çomakdağ Kızılağaç Köyü Geleneksel Bez Bebekleri ve Çomakdağın renkli kültürel unsurları örnek alınarak ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu aktarımı nasıl yaptıkları ve bu aktarımdaki bez bebeklerin etkisini ortaya çıkararak kadınların estetik bilinç oluşturmadaki rolünü ortaya çıkaracağı için önemli görülmektedir.

2.2.Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler

Araştırmanın problemi; Çomakdağ Kızılağaç Köyü Geleneksel Bez Bebeklerini Üreten Kadınlar;

- Sonraki nesillere estetik değerlerinin aktarımını nasıl yapılmaktadır?
- Bu aktarımda bez bebeklerin etkisi nasıldır?

2.3.Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden örnek durum değerlendirmesi modeli kullanılmıştır. Durum Çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir. Diğer araştırma türlerinden ayrılan yönü, "nasıl" ve "niçin" sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 190-191). Christensen, (2015:416)'in ifadesiyle durum/vaka çalışması bir veya daha fazla vakanın yoğun ve detaylı bir tanımı ve analizi olarak tanımlanır. Vaka kişi, grup, organizasyon, aktivite, süreç veya bir olaydan oluşan sınırları tanımlanabilen sistemdir.

2.4.Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmada doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla, görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dahil edilebilir. Bu demektir ki, doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Geleneksel olarak doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların ve dil bilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 144). Araştırmada Çomakdağ bebeği ve yörede yaşayan kadın ve çocukların konuyla ilişkili fotoğrafları doküman olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi "Sonraki nesillere estetik değerlerinin aktarımı nasıl yapılmaktadır?" için Tablo 1 hazırlanarak görsel dokümanlardan örnekler de tabloya yerleştirilerek değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Estetik Değer Aktarımı Yapılan Görsel Kültür Öğeleri Örnek Tablo

görsel kültür öğesi	türü	adı	fotoğrafi	estetik niteliği

Araştırmamızın ikinci alt problemi “bu aktarımda bez bebeklerin etkisi nasıldır?” ile ilgili olarak Mittler (1994), Boydaş (2005:53) tabloları (tablo 2) bezbebeklerin estetik değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Bu tabloda sanat eleştirisi yönteminin aşamaları ve estetik niteliklerde nelere bakılacağı karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Ayrıca her bir sanat eleştirisi basamağına göre hangi kurama dahil edileceği bilgisi de verilmektedir.

Tablo 2: Eleştiri Yöntemiyle Bir Sanat Eserinde Bulunan Farklı Estetik Niteliklerin Ortaya Çıkarılması

	SANAT ELEŞTİRİSİ	ESTETİK NİTELİKLER	SANAT KURAMLARI
Eleştiri yöntemiyle bir sanat eserinde bulunan farklı estetik niteliklerin ortaya çıkarılması.	Nasıl bakmalı	Ne aranacak	
	I.Betimleme	Reel Nitelikler ve/ veya Görsel Nitelikler (Sanatın Elemanları)	Yansıtmacılık
	II.Çözümleme	Görsel Nitelikler (Sanatın İlkeleri)	Biçimcilik
	III.Yorumlama	Dışavurumcu Nitelikler	Anlatımcılık
	IV.Yargı	Bir sanat eserinde bulunan tüm estetik niteliklere dayanılarak kişisel bir karar verilir.	

2.5.Verilerin Analizi

Araştırmamızın verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmış, kod ve temalar oluşturularak yorumlanmıştır. İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen veriler içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekir. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların organize edilmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması(Yıldırım ve Şimşek, 2000: 162-163).

3.BULGULAR VE YORUM

Araştırmamızın problemi; Çomakdağ Kızılağaç Köyü Geleneksel Bez Bebeklerini Üreten Kadınlar;

a. Sonraki nesillere estetik değerlerinin aktarımı nasıl yapılmaktadır?

b. Bu aktarımda bez bebeklerin etkisi nasıldır?

a.“Estetik değerlerin aktarımı nasıl yapılmaktadır?” a ait olarak tablo 3,4,5 te giyim tarzları, mimari süslemeler, bezbebekler şeklinde 3 ayrı grup oluşturularak sunulmuştur.

Tablo 3: Giyim Tarzları

Görsel kültür öğesi	türü	adı	fotoğrafi	estetik niteliği
Giyim tarzları	Bedene giyilenler	Bürümcük-Yüzünakma		renk çizgi doku biçim/form boşluk/mekan denge vurgu ahenk değişiklik hareket-ritim derecelenme oran- orantı
		Gömlek		
		İç Göynek		
		Şalvar Ayakkabı (Don)		
		Üç-Beş Entari		
		Bel kuşağı		
		Göğüslük		
		Önlük		
		Nazarlık		
		Başta Giyilenler:		
	Kollu çemberi			
	Mevsim Çiçekleri			
	Ayağa giyilenler	Çorap		
			Ayakkabı	
Boyuna takılanlar	boncukların ince kurdele kordon ip altın kolye			

Giyim tarzları yukarıda görüldüğü gibi 4 tür kıyafetten oluşmaktadır. Estetik nitelikler açısından sanatsal düzenleme eleman ve ilkelerini içermektedir.

Tablo 4 te ise mimari süslemeler tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 4: Mimari süslemeler

Görsel kültür ögesi	türü	adı	fotoğrafi	estetik niteliği
Mimari süslemeler	evler	Taş Kayrak taşı baca Dışı renkli İçi renkli tavan Ahşap oyma kapı Pencere süslemeleri Kapı süslemeleri		renk çizgi doku biçim/form boşluk/mekan denge vurgu ahenk değişiklik hareket-ritm derecelenme oran-orantı

Mimari süslemelerde de evler ön plana çıkmaktadır. Onlar da sanatsal düzenleme eleman ve ilkeleri kullanılarak düzenlenmiş ya da süslenmişlerdir. Evlerin özellikle kapıları, pencerelerin dekoratif süslemeler bulunmaktadır. Ayrıca tavan süslemeleri de belirgin ev süslemeleri içinde yer almaktadır.

Tablo 5 te ise oyuncak yani bezbebekler ele alınarak özellikleri örnek fotoğraflar ile sunulmuştur.

Tablo 5: Oyuncak (Bezbebekler)

görsel kültür	türü	adı	fotoğrafi	estetik niteliği
OYUN-CAK	bez bebekler	Bürümcük- Yüzünakma Gömlek İç Göynek Şalvar Ayakkabı (Don) Üç-Beş Entari Bel kuşağı Göğüslük Önlük Nazarlık Takke: (Takka) Kollu çemberi Mevsim Çiçekleri Çorap Ayakkabı boncukların ince kurdele kordonip altın kolye		renk çizgi doku biçim/form boşluk/mekan denge vurgu ahenk değişiklik hareket-ritm derecelenme oran-orantı

Tablo 5 te yer alan ve örnek fotoğraflara göre; kendi kıyafetleri gibi hazırlanan bebekler ortaya çıkmaktadır. Kıyafetlerindeki aynı özellikler burada da görülmektedir. Özellikle estetik nitelikler açısından zengin eleman ve ilkelerin küçük örnekleri bu bezbebeklerde görülmektedir.

b.”Estetik değerlerin aktarılmasında bez bebeklerin etkisi nasıldır?” e ait tablo 6 da sunulmuştur.

Tablo 6: Çomakdağ Bezbebeğine ait Sanat Eseri Estetik Nitelikler Değerlendirme Formu			
SANAT ELEŞTİRİSİ	ÖRNEK BEZBEBEK FOTOĞRAFI	ESTETİK NİTELİKLER	SANAT KURAMLARI
I.Betimleme		renk (kırmızı, beyaz,lacivert, yeşil,sarı,bordo, turuncu,mavi) çizgi (düz, yatay, dikey) doku (kumaş, metal, plastik) biçim/form (daire, dikdörtgen,geometrik) boşluk/mezan (yok)	gerçek boyut insan yaşamın parçası orantı gerçeğe yakın
II.Çözümleme		denge (simetrik) vurgu (renk,çizgi,biçim) ahenk (çizgi,biçim) değişiklik (renk) hareket-ritm (renk,çizgi,biçim) derecelenme (yok) oran-orantı (var)	gerçekçi özellik var modern etkiler renk stilize geometrik renk türleri biçimci özellik var
III.Yorumlama		hikaye gerçek hayatta başlık çiçekler çok renk	
IV.Yargı		Sanatsal Düzenleme Eleman ve İlkelerini taşımaktadır. Biçimci, Gerçekçi ve işlevsel özelliklere sahiptir.	

Bu bezbebekler; gerçek boyut insan, yaşamın parçası, orantı gerçeğe yakın, gerçekçi özellikleri vardır. Modern etkileri, renk stilize, geometrik, renk türleri açısından biçimci özellik de taşımaktadırlar. Kullanılan çiçekler, nazarlık ele alındığında da anlatımcı özelliklerinin olduğu görülmektedir. Oyun ve satış amaçlı yapılmaları da işlevsel özelliklerini göstermektedir.

4.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çomakdağlı kadınların kendi kıyafetleri, yaşadıkları ev süslemeleri ve yaptıkları bez bebekler, sanatsal düzenleme eleman ve ilkeleri açısından zengindir. Estetik duyarlılık ile yapılmışlardır. Üzerlerinden tarihin ve kültürün izlerini taşımaktadırlar. Sanat kuramları açısından ilk üretilenler biçimci, anlatımcı kuramlara dahil edilseler de günümüzde üretilenler bu kuramların yanı sıra işlevsel amaçlıdırlar. Ayrıca aynı tür ve çok sayıda üretilseler de ilk çıkış örneği tasarım örneği göstermektedir. Direk bir sanat eseri olamazlar, ancak el sanatları (zanaat) bazında değerlendirilebilir. Sonuç olarak bu her iki bebek türü de sanatsal bir estetik bilinç ile yapılmışlardır. Kültürün aktarıma yardımcı olmalarının yanı sıra estetik bilincin aktarılmasına da faydalı olmaktadır. Bu tür bez bebekler onunla oynayan çocuklara da estetik bilinç kazandırabilecektir. Bu estetik değer bilincine sahip kadınlar farkında olarak ya da olmayarak önemli bir aktarım işini de yapmaktadırlar. Sanat ile ilgili değerlerin ve estetik algının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Hem kendi yaşamlarındaki bireylere hem de yaşadıkları yere yolu düşen kişilere estetik algı anlamında katkı yaptıkları görülmektedir.

KAYNAKÇA

Balcı, Y. B. (2010). Estetik. Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.

Begic, H. N. (2016). Türk Kültüründe Geleneksel Bez Bebekler.

- Boydaş, N. (2004). Sanat Eleştirisine Giriş. Ankara: Gündüz Yayıncılık, 9-14.
- Christensen, L. B., Johnson, B., & Turner, L. A. (2015). Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz. Anı.
- Durdu, B. K. (2015). Muğla'da Geleneksel Çocuk Oyuncakları.
- Erinç, Sıtkı M.(1998). Sanatın Boyutları. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Etikan, S., & Çukur, T. (2011). Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızıllağaç Köyü El Sanatları Üzerine Etkisi. Art-E Sanat Dergisi, 4(8).
- ETİKE, Serap. (1996). Sanat Eğitiminde Çocuğa ve Gence Sanattan Anlayan Bir Kişilik Kazandırmak Hedeflenir. Milli Eğitim. 131, (23-24).
- Kagan, M. S., & Çalışlar, A. (1993). Estetik Ve Sanat Dersleri. İmge Kitabevi.
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin. (2005). Sanatta Eğitim. Ankara: Pegem Yayınları. Akademi Yayınları.
- Kırıçoğlu, O.T.(2009). Sanat Kültür Yaratıcılık. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Mittler, Gene A. Art İn Focus. Glencoe, 1994.
- Onur, B. (2002). Oyuncaklı Dünya, Dost Kitapevi Yayınları.
- Özdemir, Melda *MUĞLA İLİ MİLAS İLÇESİ ÇOMAKDAĞ KÖYÜ GELENEKSEL KADIN KIYAFETİ Traditional Women Costume İn Çomakdağ Village Of Milas District Of Muğla Province .
- ÖZSOY, Vedat. (1996). Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi): Amacı ve Yapılanması. Milli Eğitim. 131, (37-40).
- Sakin, N. (2010). Yerel Bir Kültür Ürünü Örneği: Soğanlı Bebekleri. Folklor/Edebiyat, 179.
- Sakin, N. (2016). Türkiye'de Geleneksel Kıyafetlerin Yaşatılmasında "Folklorik Yapma Bebekler". Electronic Turkish Studies, 11(18).
- Timuçin, Afşar. (2000). Estetik. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Yıldırım, A.ve Şimşek,H. (2000). Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları: Ankara.
- Yolcu, M. A. (2014). Nevşehir'de Yaşayan Geleneksel Mesleklerin Değişim Ve Dönüşümü. Electronic Turkish Studies, 9(2).
- [Http://www.Tdk.Gov.Tr/Bsts / İktisat Terimleri Sözlüğü 2004. 05.09.2017](http://www.Tdk.Gov.Tr/Bsts / İktisat Terimleri Sözlüğü 2004. 05.09.2017)
- [Http://www.Tdk.Gov.Tr/Güncel Türkçe Sözlük. 05.09.2017](http://www.Tdk.Gov.Tr/Güncel Türkçe Sözlük. 05.09.2017)
- www.soganli.com (Soğanlı bez bebek fotoğrafı) 05.09.2017 tarihinde alınmıştır.
- [https://www.haberler.com/ev-ekonomisine-bez-bebekli-destek-5281054-haberi/\(Çomakdağ Bez Bebek Fotoğrafı\) 05.09.2017 tarihinde alınmıştır](https://www.haberler.com/ev-ekonomisine-bez-bebekli-destek-5281054-haberi/(Çomakdağ Bez Bebek Fotoğrafı) 05.09.2017 tarihinde alınmıştır)
- Giyim 1 [Http://Toplumvetarih.Blogcu.Com/Mugla-Comakdag-İn-Stil-İkonlari/10224726](http://Toplumvetarih.Blogcu.Com/Mugla-Comakdag-İn-Stil-İkonlari/10224726)
- Mimari Üslup 1 2 3: [Http://Www.Yazkismugla.Com/10-Fotografa-Muglanin-En-İlginc-Koyu-Comakdag/](http://Www.Yazkismugla.Com/10-Fotografa-Muglanin-En-İlginc-Koyu-Comakdag/)
- Mimari Üslup 4 [Http://Toplumvetarih.Blogcu.Com/Mugla-Comakdag-İn-Stil-İkonlari/10224726](http://Toplumvetarih.Blogcu.Com/Mugla-Comakdag-İn-Stil-İkonlari/10224726)
- Bezbebek 1 [Http://Www.Yazkismugla.Com/10-Fotografa-Muglanin-En-İlginc-Koyu-Comakdag/](http://Www.Yazkismugla.Com/10-Fotografa-Muglanin-En-İlginc-Koyu-Comakdag/)
- Bezbebek 2 [Https://Www.Trtavaz.Com.Tr/Fotogaleri/Rengarenk-Giysilerle-Yasatilan-500-Yillik-Gelenek/5908528901a30a19f82e243e](https://Www.Trtavaz.Com.Tr/Fotogaleri/Rengarenk-Giysilerle-Yasatilan-500-Yillik-Gelenek/5908528901a30a19f82e243e)
- Bezbebek 3 [Https://Www.Haberler.Com/Ev-Ekonomisine-Bez-Bebekli-Destek-5281054-Haberi/](https://Www.Haberler.Com/Ev-Ekonomisine-Bez-Bebekli-Destek-5281054-Haberi/)
- Bezbebek 4 [Http://Www.Turkuazhaberajansi.Com/2016/08/20/Milasin-Comakdaginda-Yoruk-Gelenegi-Yasatiliyor.Html](http://Www.Turkuazhaberajansi.Com/2016/08/20/Milasin-Comakdaginda-Yoruk-Gelenegi-Yasatiliyor.Html)